

CONTRIBUȚIA GENERALULUI ALEXANDRU IOANIȚIU LA CONSOLIDAREA ȘTIINȚEI MILITARE

Filofteia REPEZ¹, Gabriel PĂTRAȘCU²

filofteiarepez@yahoo.com; patrascu_gabriel67@yahoo.com

ABSTRACT: In over 30 years of military career, General Alexandru Ioanițiu was among the thinkers, organizers and senior elite of the Romanian Armed Forces. He was also noted as a military thinker, bringing, through his work – a considerable contribution to the development of military science. His work includes studies of history and military theory, strategy and tactics. Through them, he advanced a series of valuable ideas and conclusions about the necessity of developing a national military doctrine and adapting the military to progress, to the physiognomy of future war and to the role of the morale factor in winning. He was Chief of the General Staff between September 6, 1940 – June 21, 1940, and of the General Headquarters from June 22 to September 17, 1941. This article aims to highlight some personal and professional aspects, as well as aspects regarding the contribution made by General Alexandru Ioanițiu to the consolidation of military science.

KEYWORDS: Alexandru Ioanițiu, professional career, contribution to military science and thought

Aspecte personale și profesionale

Alexandru Ioanițiu s-a născut la 2 februarie 1890, la Botoșani. Spre deosebire de alți generali și ofițeri români, el a urmat studiile doar în țară: Liceul Militar din Iași, Școala Militară de Ofițeri de Artilerie și Geniu din București (1908–1910) – ca șef de promoție, Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu (1912–1914) și Școala Superioară de Război (1919–1921).

A început cariera în arma artilerie în calitate de comandant de

---

¹ Colonel prof.univ. dr., Facultatea de Securitate și Apărare, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, membru titular al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

² Dr., Sef birou Arhivele Militare Naționale Române, București

secție (pluton) și de baterie la Regimentele 10 și 3 Artilerie, cu care a luat parte la luptele din sudul Dobrogei în vara anului 1916 și la cele din jurul Bucureștiului din toamna aceluiași an.³

Grade militare obținute: sublocotenent – 1 iulie 1910; locotenent – 1 octombrie 1913; căpitan – 1 noiembrie 1916, avansat la excepțional; maior – 1 septembrie 1917; locotenent-colonel – 1 iulie 1927 (foto nr. 1⁴); colonel – 5 aprilie 1933; general de brigadă – 27 februarie 1939 (foto nr. 2⁵); general de divizie post-mortem – 18 septembrie 1941.

Foto nr. 1 – Locotenent-colonelul Alexandru Ioanițiu

Foto nr. 2 – General de brigadă Alexandru Ioanițiu

A luat parte la luptele din Dobrogea (15 august – 1 noiembrie 1916), de pe Neajlov (16–20 noiembrie 1916) și din zona Mărășești (1–6 august 1917), dovedind în toate luptele „*curaj, pricepere și spirit de sacrificiu în conducerea tactică și tehnică*”⁶.

La Școala Militară de Artilerie și Geniu a fost mutat la 10 decembrie 1917 în calitate de comandant al unei baterii de elevi și profesor la mai

³ Locotenent-colonel Teofil Oroian, *Generalul Alexandru Ionițiu*, articol publicat în Revista Gândirea Militară Românească nr. 2 din 1994, p. 121.

⁴ Fototeca Arhivelor Militare Naționale Române, Fond Bătrâni, *Copia memoriului original al colonelului Ioanițiu Alexandru*.

⁵ Fototeca Arhivelor Militare Naționale Române, Fond Bătrâni, *Copia memoriului original al colonelului Ioanițiu Alexandru*.

⁶ General-colonel Dumitru Cioflină, coordonator, *Șefii Marelui Stat Major Român 1942–1945. Destine la răscruce*, Editura Militară, București, 1995, p. 47.

multe cursuri de artilerie. Cu toate că activitatea desfășurată aici a durat doar un an, comandantul școlii, colonelul Mircea Botez, aprecia că maiorul Alexandru Ioanițiu a adus „*mari servicii prin cunoștințele tehnice pe care le are în toate direcțiile*”⁷.

După absolvirea cursurilor Școlii Superioare de Război (1919–1921) a fost repartizat la Marele Stat Major – Secția 8 Istorie, unde a îndeplinit funcția de șef al Biroului 1 Studii, Cercetări, Arhivă. Șeful Secției 8 Istoric, colonelul Laurențiu Bârzotescu, îl aprecia ca având „*o cultură generală și militară temeinică; ofițer serios, cu mult spirit de discernământ, foarte muncitor și discret. Va fi un bun ofițer de stat major și merită a fi înaintat în mod excepțional la gradul de locotenent-colonel*”⁸.

În noiembrie 1927 a primit comanda Divizionului 2 Tunuri Munte. Comandantul Diviziei 1 Vânători Munte, generalului Paul Teodorescu, consemna următoarele în Foaia calificativă: „*Este un ofițer cu o cultură militară și generală întinsă, cu multă voință, conștiinciozitate și putere de muncă*”⁹.

Cu data de 1 octombrie 1929, a revenit în structura Serviciului Istoric din cadrul Marelui Stat Major, îndeplinind concomitent și funcția de profesor de istorie militară la Școala Superioară de Război.

În iulie 1930 a susținut o serie de conferințe în fața unei delegații formată din ofițeri cehoslovaci cu privire la luptele din vara anului 1917.

În perioada 1934–1937 s-a aflat la comanda Regimentului 1 Artilerie Grăniceri, fiind caracterizat ca „*un foarte bun ofițer, pregătit pentru a merge până la cele mai înalte trepte de ierarhie militară*”¹⁰.

După această perioadă, a fost readus în cadrul Marelui Stat Major, la Secția de Coordonare a Apărării Țării.

În Foaia calificativă a colonelului Alexandru Ioanițiu din 31 octombrie 1934, generalul Ion Antonescu, în calitate de șef al Marelui Stat Major, consemna următoarele: „*Este un ofițer de elită. Are o cultură superioară. Toate lucrările sale sunt clare și foarte precise. Va face o splendidă carieră*”¹¹.

Cuvinte elogioase sunt consemnate și de generalul Ion Sichitiu, în anul 1937: „*Ofițer superior dotat cu deosebite însușiri, tact, fermitate de*

⁷ *Ibidem*, p. 47.

⁸ Fototeca Arhivele Militare Naționale Române, Fond Bătrâni, *Copia memoriului original al colonelului Ioanițiu Alexandru*, f. 26.

⁹ General-locotenent Dumitru Cioflină, *op. cit.*, p. 48.

¹⁰ Fototeca Arhivelor Militare Naționale Române, f. 68.

¹¹ General-locotenent Dumitru Cioflină, *op. cit.*, p. 48.

*caracter, hotărât în măsurile pe care le ia; modest, discret și cu un discernământ încadrat în logică și metodă, calități care, însumate, desemnează personalitățile născute să ajungă în vârful piramidei ierarhice*¹².

La 24 martie 1939, prin cumul de funcții, a fost numit și în poziția de șef de stat major al Armatei 1, al cărei comandant, generalul Gheorghe Florescu, menționa, în iunie 1940, următoarele: „*Îmi fac o plăcută datorie și afirm acum la trecerea mea în rezerva armatei că generalul Ioanițiu este una dintre cele mai proeminente valori ale armatei noastre și care merită și trebuie să fie promovată cât mai curând în posturile de conducere de cea mai mare încredere și răspundere*”¹³.

La 6 septembrie 1940, generalul Ion Antonescu l-a numit în funcția de șef al Marelui Stat Major, o însărcinare deosebit de complexă primită într-un moment deosebit de dificil pentru România. Cu acest prilej, conducătorul statului a ținut să-i precizeze: „*Ioanițiu, după cum vezi din istoria tuturor popoarelor, șeful Marelui Stat Major este răspunzător absolut de pregătirea de război a unei armate, față de țara lui și față de istorie; guvernele sunt răspunzătoare din punct de vedere politic, dar șeful de stat major răspunde față de națiune, prin însăși onoarea lui*”¹⁴.

Sub conducerea sa, Marele Stat Major a trecut la o reorganizare structurală a armatei sub aspectul reorganizării, redimensionării și dotării impuse de pierderile teritoriale din vara anului 1940, precum și de schimbările fundamentale dorite de conducătorul statului în ceea ce privește reforma morală a corpului de cadre și a trupei. Din punct de vedere al planificării de război, a elaborat împreună cu statul major instrucțiuni și directive operative pentru apărarea țării, îndeosebi a graniței de est unde se aprecia că pericolul era iminent.

În perioada toamna anului 1940 – primăvara anului 1941, conform principiilor formulate de generalul Ion Antonescu, a supervizat activitatea de reorganizare a armatei în vederea creării unui organism militar modern, capabil să susțină un război de lungă durată în condiții de maximă solicitare materială, umană și morală.

În septembrie 1940, a fost pus în aplicare un Plan de organizare a

¹² General-locotenent (r) dr. Avram Cătănici, coordonator, *Șefii Statului Major General. Enciclopedie*, București, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, p. 150.

¹³ General-locotenent (r.) dr. Avram Cătănici, *op. cit.*

¹⁴ General-colonel Dumitru Cioflină, coordonator, *Șefii Marelui Stat Major Român 1942–1945. Destine la răscruce*, Editura Militară, București, 1995, p. 49.

structurilor militare, care viza o serie de măsuri, precum: reducerea dreastică a birocrăției; restructurarea marilor unități prin micșorarea efectivelor și creșterea puterii de foc și a mobilității; adaptarea instrucției trupelor realităților câmpului de luptă pe baza experienței din prima conflagrație militară, inclusiv prin apelul la instructori germani pentru marile unități terestre, aeriene și navale; demararea unui program de motorizare începând cu mijloacele de transport și introducerea unor mijloace noi de artilerie de însoțire și grea; elaborarea unor noi reglementări și sisteme de cooperare între forțele terestre și cele aeriene și a metodologiei acțiunilor ofensive, în special împotriva fronturilor și liniilor fortificate¹⁵.

În calitatea sa de șef al Marelui Stat Major a asigurat stabilitatea organismului militar în momentele dificile ale evenimentelor din noiembrie 1940 și ianuarie 1941. Din decembrie 1940, după ce conducătorul statului a fost informat asupra planului „Barbarossa” (invazia Uniunii Sovietice) de către factorii de decizie de la Berlin, a coordonat cooperarea dintre Wehrmacht și Armata Română, în eventualitatea unei declanșări premature a conflictului militar cu vecinul de la răsărit.

În perioada 22 iunie 1941 – 15 septembrie 1941, a îndeplinit funcția de șef al Marelui Cartier General, fiind alături permanent de generalul Ion Antonescu (din 22 august 1941 mareșal) în conducerea acțiunilor militare pentru eliberarea teritoriului dintre Prut și Nistru și pe frontul Odesei (foto nr. 3¹⁶). Dificultățile apărute pe parcursul campaniei anului 1941, îndeosebi eșecul operației de cucerire a Odesei „din mișcare” și prelungirea asediului au determinat luări de poziție diferite ale generalului Alexandru Ioanițiu față de comandantul Armatei a 4-a, generalul Nicolae Ciupercă, în privința concepției operative; concepția șefului Marelui Cartier General a fost aprobată și de mareșalul Ion Antonescu, ceea ce a avut drept consecință schimbarea comandantului Armatei a 4-a, la 9 septembrie 1941.

La 17 septembrie 1941, generalul Alexandru Ioanițiu a fost victima unui accident aviatic pe aerodromul din Baden (Ucraina). Moartea sa, survenită la doar 51 de ani, a fost o grea lovitură, în condițiile în care România era angajată în război.

A fost avansat post-mortem la gradul de general de divizie. Însmormântarea sa a avut loc la 19 septembrie 1941 în cimitirul „Ghencea Militar” cu toate onorurile militare și în prezența unor înalte oficialități,

¹⁵ *Ibidem*, pp. 49–50.

¹⁶ Fototeca Arhivelor Militare Naționale Române, f. 68.

Foto nr. 3 – Generalul Ioanițiu și Mareșalul Antonescu pe Frontul de Est

precum mareșalul Ion Antonescu, Mihai Antonescu (vicepreședintele Consiliului de Miniștri), generalul Constantin Pantazi (ministru de Război).

Activitatea sa profesională a fost apreciată atât prin cuvinte cât și prin diverse distincții primite, exemplificăm: Ordinul „Steaua României” cu spade și panglică de „Virtute Militară” (1916); Ordinul „Steaua României” clasa a V-a și a IV-a; Ordinul „Sfânta Ana” clasa a III-a; „Coroana României” în grad de ofițer.

Contribuții la consolidarea științei militare

Carierea militară de peste 30 de ani a generalului Alexandru Ioanițiu a fost completată de o valoroasă contribuție la consolidarea științei militare.

Opera sa scrisă cuprinde lucrări și studii de istorie și teorie militară, de strategie și tactică. Exemplificăm: „*Războiul României (1916–1918)*”, în două volume, București, 1929; „*Elemente de strategie*”, scrisă în colaborare cu generalul de divizie Ioan Sichițiu, București, 1936; „*Pentru generațiile de azi și de mâine. Virtuțile neamului în lumina războiului nostru național*”, elaborată împreună cu maiorul Vasilescu I. Petre, Timișoara, 1930; „*Călăuza ofițerului. Strategie și tactică aplicată*”, scrisă împreună cu generalul de divizie Ion Sichițiu și locotenent-colonelul Ion Cernăianu, București, 1936.

A fost un colaborator permanent al revistei „România Militară”, în paginile căreia publicat numeroase articole, dintre care amintim: „*Bătălia de la Mărășești*” în nr. 10/1930; „*Pregătirea politică războiului din 1916–1918*” în nr. 6/1932; „*Direcțiunea războiului și comandamentul superior al armatei*” în nr. 4/1936.

Prin intermediul acestor lucrări științifice, Alexandru Ioanițiu s-a remarcat și ca un gânditor militar de prestigiu, avansând idei și concluzii valoroase, multe dintre ele probate în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și de o reală actualitate. Dintre idei și concluzii amintim: necesitatea elaborării unei doctrine militare naționale, fizionomia viitorului război și laturile pregătirii lui, organizarea și conducerea operațiilor pe câmpul de luptă, rolul factorului moral în obținerea victoriei.

Vom evidenția, în continuare, câteva contribuții ale lui Alexandru Ioanițiu concretizate în diverse forme (idei, concluzii etc.) la consolidarea științei militare românești.

Lucrarea „*Războiul României (1916–1918)*”, două volume, abordează aspecte importante, precum: situația politică a țării noastre la izbucnirea războiului mondial, pregătirea militară a războiului, planurile de campanie ale Puterilor Centrale și ale României, reorganizarea armatei române, ocuparea Basarabiei, pacea de la București. Lucrarea este, după cum susține autorul, un studiu militar asupra războiului nostru din perioada 1916–1918, fără considerații critice și doar cu elementele necesare care să ajute pe cititor să tragă singur concluzii și învățăminte. Baza acestui studiu a reprezentat-o arhiva de război, lucrările străine despre Primul Război Mondial și datele extrase din arhiva de război din Viena. Autorul susține că „*studiul războaielor este o bogată sursă de învățăminte în toate domeniile artei și științei militare, că doctrina și regulamentele tactice sunt clădite pe baza experienței războiului, iar învățămintele trase din orice război sunt de folos*”.¹⁷

O contribuție însemnată, prin ideile prezentate, este adusă de lucrarea „*Pentru generațiile de azi și de mâine. Virtuțile neamului în lumina războiului nostru național*”, scrisă în colaborare cu maiorul Vasilescu I. Petre. Autorii subliniază importanța forței morale în războiul pentru întregirea neamului și prezintă exemple de fapte eroice săvârșite de ofițeri și trupe, precum și morți eroice în acest război, care au fost extrase din ordinele de zi date pe front de Regele Ferdinand sau de comandanții

¹⁷ Lt.colonel Ioanițiu Alexandru, *Războiul României (1916–1918)*, volumul I, Tipografia Geniului (Cotroceni), București, 1929, p. 3.

de armate ori din rapoartele oficiale ale diferitelor regimente care au luat parte războiului. Din parcurgerea conținutului concis și ușor de înțeles al lucrării desprindem câteva dintre concluziile autorilor referitoare la forța morală a poporului român: „*Pregătirea războiului are patru mari laturi: o latură pur materială, o latură de pregătire profesională, o latură de concepție și, în fine, o alta, așa zisă morală. (...) Forța morală are la bază cultivarea virtuților ostășești ale neamului. Viața poporului român a fost o luptă continuă pentru apărarea drepturilor lui și a pământului strămoșesc. (...) Ultimul războiu, care a condus la realizarea visului de veacuri al tuturor românilor – întregirea neamului – a fost examenul suprem la care a fost supusă forța morală a poporului român. (...) Marea epopee, care a fost războiul de întregirea neamului, trebuie să fie isvorul sfânt de reconfortare morală, pentru generațiile de azi, cari au dat atâtea jertfe, precum și pentru cele de mâine, care au datoria să păstreze ceea ce s'a câștigat cu atâtea suferințe*”¹⁸. Exemplele numeroase de fapte eroice prezentate denotă capacitatea autorilor de a renunța la teoriile abstracte, de a se apleca spre partea practică și de a îndeplini o datorie morală, anume de a face să fie cunoscute de cât mai multe fapte de arme și numele auzurilor acestor fapte.

Contribuția lucrării „*Elemente de strategie*” în domeniul științei militare, scrisă cu generalul de divizie Ioan Sichițiu, constă în analiza problemei conducerii războiului, al manevrei strategice și bătăliei în cadrul războiului modern între națiuni, cu accente pe condițiile specifice în care luptă națiunile cu un potențial de război modest și cu armate mici, operând pe fronturi întinse și pe teatre de operații dotate slab în resurse și comunicații. Autorii abordează aspecte importante, cum ar fi: obiectul și domeniul strategiei, politica și strategia, principiile războiului, doctrinele strategice (doctrina napoleoniană, doctrina germană din ajunul războiului mondial, doctrina franceză din ajunul războiului mondial, doctrina sovietică, doctrina românească), manevra strategică, formele manevrei strategice ofensive, formele defensivei strategice. Dintre ideile sale se remarcă necesitatea stabilirii unei doctrinei naționale pornind de la un adevăr fundamental – „*în toate timpurile pregătirea, conducerea și execuția războiului au fost guvernate de anumite principii generale, care vor rămâne și în viitor la baza artei și științei militare, oricare ar fi caracterul pe care-l va*

¹⁸ Lt.col. Alexandru Ioanițiu și Vasilescu I. Petre, *Pentru generațiile de azi și de mâine. Virtuțile neamului în lumina războiului nostru național*, Tipografia școlii pregătitoare de ofițeri activi de artilerie, Regele „Carol I”, Timișoara, 1930, pp. 1–2 și pp. 5–7.

*îmbrăca războiul*¹⁹. De asemenea, accentuează importanța potențialului moral și social, apreciat ca fiind „*principalul punct de sprijin*”²⁰, în condițiile în care potențialul tehnico-industrial al țării la vremea respectivă era complet nepregătit pentru un război modern, ramurile industriei nefiind specializate și adaptate nevoilor războiului, iar politica industrială nu a reușit utilarea și dezvoltarea industriilor care pot servi războiului.

Altă contribuție la consolidarea științei militare se reflectă și în viziunea potrivit căreia progresul tehnic, îndeosebi motorizarea și mecanizarea oștirii, va schimba profund structura sa organică și aspectul acțiunilor militare. În acest sens, a militat pentru dotarea armatei cu armament perfecționat, fiindcă în acest fel pot fi preîntâmpinate surprinderile în războiul modern.

Alexandru Ioanițiu era partizanul concepției potrivit căreia marile principii ale științei și artei militare rămân, în esența lor, valabile, însă trebuie adaptate neconținut la realitatea momentului, la nevoile și specificul armatei.

Alte idei ale sale care vin în sprijinul consolidării științei militare sunt: deschiderea către ceea ce este nou și condamnarea rutinei; victoria într-un viitor război nu poate fi obținută fără o bună pregătire a lui și o execuție care depinde de pregătirea materială și de modul în care au fost concepute și pregătite operațiunile, de priceperea și știința comandanților, de modul în care se realizează pregătirea profesională a luptătorilor și de punerea în practică a cunoștințelor sub focul gloanțelor și al obuzelor.

Generalul Alexandru Ioanițiu este unul dintre cei mai importanți profesioniști ai armatei române – gânditor, organizator și stat-majorist de elită care a depus un efort considerabil pentru crearea unei armate moderne capabile să susțină un război de lungă durată, în condiții de maximă solicitare materială, umană și morală. În același timp, s-a remarcat în calitate de teoretician și cadru didactic militar. Mareșalul Ion Antonescu afirma că „*se înscrie drept cel mai important profesionist al armatei române în cel de-al doilea război mondial*”²¹.

Constatăm că în viziunea lui Alexandru Ioanițiu, forța morală are la

¹⁹ General de divizie Ioan Sichițiu, colonel Alexandru Ionițiu, *Elemente de strategie*, Atelierele „Cartea Românească”, București, 1936, p. 167.

²⁰ *Ibidem*, p. 169.

²¹ Locotenent-colonel Teofil Oroian, *Generalul Alexandru Ioanițiu (1890–1941)*, articol publicat în Revista Gândirea Militară Românească nr. 2 din 1994, p. 124.

baza ei cultivarea virtuților ostășești ale neamului, lucru realizabil prin evocarea exemplelor celor care și-au îndeplinit exemplar datoria față de țară pe timp de război. A susținut necesitatea elaborării unei doctrine militare naționale bazate pe tradițiile de luptă, pe învățămintele Războiului de Întregire și pe specificul politic, geografic și cultural.

Aprecierea ideilor sale a fost făcută deseori; un exemplu elocvent este reprezentat de revista „România Militară”, care consemnează că lucrările sale referitoare la studiul strategiei, organizarea și conducerea operațiilor pe timp de campanie „*au creat epocă în cultura și pregătirea noastră militară*”²².

Bibliografie:

- [1] ***, Arhivele Militare Naționale Române, Fond Bătrâni, *Copia memoriului original al colonelului Ioanițiu Alexandru*.
- [2] General-colonel Dumitru Cioflină, *Șefii Marelui Stat Major Român 1942–1945. Destine la răscruce*, Editura Militară, București, 1995.
- [3] General-locotenent (r.) dr. Avram Cătănici, coordonator, *Șefii Statului Major General. Enciclopedie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2014.
- [4] Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu, coordonatori, *Șefii Statului Major General Român, 1859–2000*, Editura Europa Nova, București, 2001.
- [5] Petre Otu, Teofil Oroian, Ion Emil, *Personalități ale gândirii militare românești*, volumul I, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1997.
- [6] Lt. colonel Ioanițiu Alexandru, Vasilescu I. Petre, *Pentru generațiile de azi și de mâine. Virtuțile neamului în lumina războiului nostru național*, Tipografia Școlii pregătitoare de ofițeri activi de Artilerie „Regele Carol I”, Timișoara, 1930.
- [7] Lt. colonel Ioanițiu Alexandru, *Războiul României (1916–1918)*, volumul I, Tipografia Geniului (Cotroceni), București, 1929.
- [8] Lt. colonel Ioanițiu Alexandru, *Războiul României (1916–1918)*, volumul II, Tipografia Geniului (Cotroceni), București, 1929.
- [9] General de divizie Sichitiu Ioan, Colonel Ioanițiu Alexandru, *Elemente de strategie*, Atelierele „Cartea Românească”, București, 1936.
- [10] ***, Revista Gândirea Militară Românească nr. 2 din 1994.
- [11] ***, Revista Gândirea Militară Românească nr. 5 din 2004.

²² Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu, coordonatori, *Șefii Statului Major General Român, 1859–2000*, Editura Europa Nova, București, 2001, p. 225.